

1973–2023

SLOVENSKA
ALPINISTIČNA
ODPRAVA v
elCAPITAN (Kalifornija)
el Capitan climbing expedition

S | **A**
— el —
O | **C**

Janez Dovžan in Janez Gradišar

muzejska razstava in predavanje

Vabimo vas na odprtje razstave
v soboto, 8. julija 2023, ob 19.00.

Razstava bo odprta do vključno
10. septembra 2023.

PRVI SLOVENCI V EL CAPITANU 1973 muzejska razstava ob 50. obletnici odprave

O prvih plezalcih v dolini Yosemite govorijo že stare indijanske legende, prvi beli človek pa naj bi tja stopil leta 1833. Novembra 1958 je bila prvič preplezana znamenita smer Nos v El Capitanu, opremljena z vrvmi, in sicer v 47 dneh. Domači plezalci so sčasoma razvili svojo tehniko plezanja s posebnimi pripomočki in z drugačno filozofijo. Osnovno pravilo je bilo zapustiti steno po vzponu čisto in s tehniko neomadeževano; to so bili pionirji današnjega prostega plezanja. V Evropi so bile takrat sanje in največji izziv vsakega alpinista gore v Himalaji, vendar se je bilo ob množici odličnih plezalcev težko prebiti v najožji izbor. Zato so alpinisti iskali vedno nove potrditve in nove zanimive cilje. Neznano mogočno ostenje v Kaliforniji je bilo ravno prav skrivnostno in vznemirjujoče. A do leta 1973 so se v njej preizkusili le redki Evropejci. »Če hočeš ujeti vlak, moraš teči hitreje, kot pelje vlak,« je dejal Aleš Kunaver pred več kot 50 leti, ko smo Slovenci v alpinizmu začeli dohajati velike alpinistične narode. Leta 1973 smo z vzponi v El Capitanu stopili v sam vrh svetovnega alpinizma. Ideja za odpravo se je porodila Janezu Gradišarju. Za projekt je uspel navdušiti že preizkušene

plezalce: Janeza Dovžana in Miho Smoleja z Dovjega, Tržičana Janeza Lončarja in Dušana Srečnika ter kranjskega Nejca Zaplotnika. Da gre za slovensko in ne jugoslovansko odpravo, so pred komisijo uspeli utemeljiti s tem, da jo sestavljajo le Slovenci. V pripravah so preučevali opise stene in smeri, nepoznano opremo in njeno pravilno uporabo, iskali sponzorje. Ob prihodu v ZDA pa so jim bili v izredno veliko pomoč Slovenci v San Franciscu, predvsem dr. Dekleva in dr. Rode. Preko stene El Capitana so takrat preplezali znamenite smeri *Salathe Wall*, *Triple Direct*, *East Buttress*.

Zgodba Gorenjcev, ki so leta 1973 orali ledino v lesketajoči kamniti gmoti El Capitanu, se nadaljuje z vedno težjimi vzponi drznih plezalk in plezalcev.

»V naših časih je bilo plezanje bolj pustolovščina kot šport. Danes se je razvilo v višinsko gimnastiko. Elitni plezalci so disciplinirani atleti, ki se nenehno urijo in ponavljajo gibe do popolnosti.« Vir: Jenkins, Mark: Drzni. Izzivalni. Prosti vseh spon, *National Geographic Slovenija*, 5, 2011, str. 71.

Člani takratne odprave so bili:

Nejc Zaplotnik

AO Kranj, 21 let; Sodil je med najuspešnejše alpiniste svoje generacije. Bil je samohodec in turni smučar. Udeležil se je mnogih odprav: Yosemite 1973, Makalu 1975, Gasherbrum I 1977, Mt. Everest 1979, Lotse 1981, Manaslu 1983, kjer je umrl pod plazom. Z Andrejem Štremfljem je bil prvi Jugoslovčan in Slovenec na vrhu Everesta. Pisal je članke, bil je organizator, mentor, inštruktor. Njegova knjiga *Pot* (1981) je ena izmed kulturnih knjig naše planinske literature.

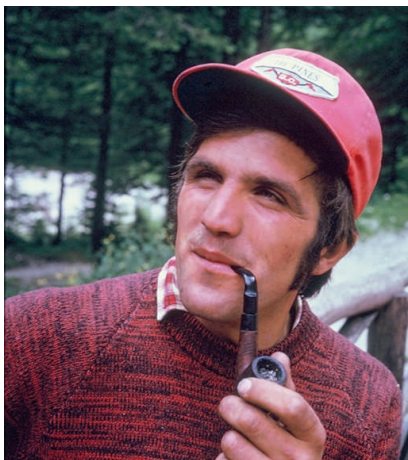
Dušan Srečnik - Zobač

AO Tržič, 24 let; Alpinist in gorski reševalec, ki je aktivno sodeloval pri vzgoji mladih. V svojem bogatem alpinističnem življenju je od mladeniških let in dokler mu je zdravje dopuščalo, opravil preko 300 vzponov vseh težavnostnih stopenj, predvsem v Julijcih in Kamniško-Savinjskih Alpah. Zbirko je nadgradil z vzponi v Paklenici, Rili, Zahodnih Julijcih, Dolomitih, Centralnih Alpah. Udeležil se je dveh alpinističnih odprav: Yosemite 1973 in Makalu 1975. Umril je leta 2021.

Miha Smolej

AO Mojstrana, 25 let; Alpinist in gorski reševalec GRS Mojstrana in tudi član skupine Mojstranških veveric. Plezati je začel z 20 leti, od 1971 dalje v navezi z Janezom Dovžanom. Preko mnogih težkih vzponov in zahtevnih smeri v domačih gorah, Dolomitih in Zahodnih Alpah je višek plezanja v kopni skali dosegel z vzponom na El Capitan in Half Dome (Yosemite 1973). Na odpravi na Kangbačen leta 1974 je dosegel višino 7.200 m, osvojil pa je deviški vrh Wedge Peak. Na odpravi v Ande leta 1977 je osvojil vrh Jirishanca Chico. Umril je leta 2015.

Janez Lončar - Šodra

AO Tržič, 27 let; Šodra je v letih od 1970 do 1975 nanizal množico težkih vzponov v Julijcih in Kamniško-Savinjskih Alpah, Centralnih Alpah, Zahodnih Julijcih, Paklenici, Dolomitih. Pridružil se je odpravam v Yosemite 1973 in na Makalu 1975. Leta 1977 je bil vodja 1. JAO v Karakorum na vrhova Hidden Peak in Gasherbrum I. Kot večina tržičkih alpinistov je sodeloval pri vzgoji mladih v svojem AO ter v mnogih reševalnih akcijah tržičske postaje GRS.

Janez Dovžan - Švelc

AO Mojstrana, 28 let; Alpinist in gorski reševalec. Alpinistične osnove je pridobival kot tečajnik AAO v Ljubljani, nato pa je pot nadaljeval med domačimi plezalc AO Mojstrana – t. i. Mojstranškimi vevericami. Preplezal je mnoge težavne smeri v domačih stenah, Dolomitih in v Berglu ter jih kronal z vzponi v ostenjih narodnega parka Yosemite. Alpinistično pot je nadaljeval v jugoslovanskih in slovenskih odpravah v Himalaji (Kangbačen 1974, Makalu 1975, Ama Dablam 2005) in Južni Ameriki (Yerupaja 1977, Aconcagua 1986). Njegovo večdnevno solistično reševanje izčrpanega in omrznjenega soplezalca z vrhnjega dela Makaluja pa je izjemno dejanje ne le v slovenski, marveč tudi svetovni alpinistični zgodovini. Je častni član Gorske reševalne zveze Slovenije.

Janez Gradišar - Čirčang

Akademski alpinistični odsek, 29 let, vodja odprave; v letih aktivnega alpinizma je opravil preko 600 plezalnih vzponov, od tega več kot 50 prvenstvenih smeri (med drugim v Grandes Jorasses in Marmoladi). Vzponom v domačih in v ostalih evropskih gorah je dodal štiri alpinistične odprave. Leta 1971 je s kolegi plezal na Lofotih in 1972 v afriškem Hogarju, leta 1973 pa je organiziral in vodil meddruštveno odpravo v Yosemite. Na odpravi Kangbačen 1974 je z Bojanom Pollakom in Mihom Smolejem prvi stopil na še deviški Chang Himal (tudi Wedge Peak, Ramtang, 6.750 m). Je aktiven član Gorniškega kluba Skala in PD Valentina Staniča v Kanalu ob Soči.